

УДК 364.63-027.553:355.4(477-651.2:470-651.1)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.4>

Інна ВІТКОВСЬКА

старший викладач закладу вищої освіти кафедри соціології управління та соціальної роботи, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

ORCID: 0000-0001-5624-4301

Бібліографічний опис статті: Вітковська, І. (2024). Доступ до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану в Україні. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.4>

ДОСТУП ДО СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТА ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Широкомасштабна агресія Росії проти України негативно вплинула на рівень та якість життя населення й загострила проблему домашнього насильства. За даними Національної поліції України, із січня по травень 2023 року було зареєстровано 349 355 випадків домашнього насильства, що на 66% більше, ніж у 2022 році (231 244 випадків) за аналогічний період. Також прогнозують зростання кількості випадків домашнього насильства й у 2024 році. Чинниками, які впливають на ріст домашнього насильства, є: воєнні дії, стрес, тривожність, конфліктність, матеріальні труднощі, відсутність власного житла й гідних умов життя, безробіття, пияцтво, вживання наркотиків, проблеми посттравматичного стресового розладу, як у військових, так і в цивільного населення. Це актуалізує вивчення цієї проблеми, зокрема дослідження доступу до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану.

Мета статті – схарактеризувати стан проблеми домашнього насильства та дослідити доступ до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану.

У статті автором визначено, що наразі в Україні функціонує розгалужена система державних, комунальних та недержавних організацій, які надають екстрену та комплексну допомогу постраждалим від всіх видів насильства.

На основі вторинного аналізу результатів соціологічного опитування визначено, що менше половини респондентів (45,9%) звернулися за допомогою до спеціалізованих служб підтримки та отримали кваліфіковану допомогу. З них тільки 65% позитивно оцінили доступність послуг для постраждалих від домашнього насильства у своєму регіоні проживання.

У статті зроблено висновок, що всім надавачам соціальних послуг необхідно посилювати роботу щодо профілактики домашнього насильства та покращувати доступ постраждалих до допомоги.

Ключові слова: воєнний стан, домашнє насильство, консультування, постраждалі, соціальна робота, соціальні послуги.

Інна VITKOVSKA

Senior Lecture Higher Education Institution of Sociology of Management and Social Work Department, V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody sq., Kharkiv, Ukraine, 61022

ORCID: 0000-0001-5624-4301

To cite this article: Vitkovska, I. (2024). Dostup do sotsialnykh posluh ta dopomohy postrazhdalykh vid domashnoho nasylstva v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Access to social services and assistance for victims of domestic violence under martial law in Ukraine]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 25–30, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.1.4>

ACCESS TO SOCIAL SERVICES AND ASSISTANCE FOR VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE

Russia's large-scale aggression against Ukraine has had a negative impact on the standard of living and quality of life of the population and has exacerbated the problem of domestic violence. According to the National Police of Ukraine, from January to May 2023, 349,355 cases of domestic violence were registered, which is 66% more than in 2022 (231,244 cases) for the same period. The number of domestic violence cases also expected to increase in

2024. The factors that influence the growth of domestic violence are: hostilities, stress, anxiety, conflict, financial difficulties, lack of own housing and decent living conditions, unemployment, alcoholism, drug use, and post-traumatic stress disorder, both in the military and in the civilian population. This actualizes the study of this problem, in particular, the study of access to social services and assistance to victims of domestic violence under martial law.

The purpose of the article is to characterize the status of the problem of domestic violence and to study access to social services and assistance to victims of domestic violence under martial law.

In the article, the author determines that currently in Ukraine there is an extensive system of state, municipal and non-governmental organizations that provide emergency and comprehensive assistance to victims of all types of violence.

Based on the secondary analysis of the results of the sociological survey, it was determined that less than half of the respondents (45.9%) sought help from specialized support services and received qualified assistance. Of these, only 65% positively assessed the availability of services for victims of domestic violence in their region of residence.

The article concludes that all social service providers need to strengthen their efforts to prevent domestic violence and improve access to assistance for victims.

Key words: martial law, domestic violence, counseling, victims, social work, social services.

Актуальність проблеми. Домашнє насильство є однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини, а також серйозною соціальною проблемою, яка загострилася після початку широкомасштабного вторгнення Росії на територію України.

Кризові ситуації завжди загострюють соціальні проблеми. Так, карантинні обмеження під час пандемії COVID-19 негативно вплинули на рівень життя населення та інтенсифікували проблему домашнього насильства (Вітковська, 2021, с. 24). Таку ж саму тенденцію спостерігаємо й з початком повномасштабної війни. За даними Національної поліції України із січня по травень 2023 року було зареєстровано 349 355 випадків домашнього насильства, що на 66% більше, ніж у 2022 році (231 244 випадків) за аналогічний період (Коломієць, 2023). Зменшення кількості зареєстрованих випадків домашнього насильства у 2022 році можемо пояснити тим, що мільйони українців вимушені були покинути свої домівки через активні бойові дії, деякі території України знаходилися в окупації, тому постраждали не мали можливості звернутися за допомогою, а на деокупованих територіях не відразу почали працювати всі профільні служби, які фіксували випадки домашнього насильства та надавали комплексну допомогу.

У 2023 році кількість випадків домашнього насильства значно зросла. Експерти це пояснюють тим, що частина жінок з дітьми повернулася додому, а саме жінки найчастіше потерпають від насильства. Це підтверджують результати онлайн-опитування «Доступ до послуг та допомоги постраждалих від

домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі»¹, адже 80,4% респондентів зазначили, що постраждали від домашнього насильства, з них 88,7% – це жінки. Соціальний портрет постраждалих від домашнього насильства виглядає так: жінки віком від 30 до 49 років, із яких майже половина перебуває у шлюбі (47,3%), мають вищу освіту (51,4%) та офіційно працевлаштовані (61,4%) (Доступ до послуг та допомоги, 2023).

За результатами іншого соціологічного опитування² 75,5% опитаних зазначили, що зазнавали домашнього насильства ще до повномасштабного вторгнення Росії в Україну, а 53% опитаних зауважили, що ситуація почала погіршуватися після початку повномасштабної війни. Таким чином, окрім війни, додатковими чинниками, які вплинули на ріст домашнього насильства, є: стрес, тривожність, конфліктність, матеріальні труднощі, відсутність власного житла й гідних умов життя, безробіття, пияцтво, вживання наркотиків. Також збільшилася кількість випадків домашнього насильства у сім'ях демобілізованих та внутрішньо переміщених осіб, а також щодо дітей (Мобілізація зусиль, 2023, с. 6-7).

¹ Проведення опитування ініційоване Національною соціальною сервісною службою України та реалізовано Управлінням з питань дотримання стандартів рівності в межах Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та в рамках Всеукраїнської кампанії «16 днів проти насильства». Загальна кількість опитаних респондентів – 1048. Дослідження проводилося у листопаді 2023 року на території всієї України за винятком тимчасово окупованих територій.

² Дослідження проведене впродовж вересня-листопада 2023 року. Опитано 212 постраждалих від насильства за ознакою статі, зокрема домашнього насильства, в контексті повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Опитування проводилося у рамках реалізації проекту «Підтримка жінок, миру та безпеки в Україні», який реалізується Центром економічного відновлення в консорціумі з ГО «Ла Страда-Україна», ГО «Поруч» та Інститутом конструктивної журналістики та нових медіа за підтримки Посольства Великої Британії в Україні.

Прогнозуємо також зростання кількості випадків домашнього насильства й у 2024 році. До вище зазначених чинників, які впливають на ріст домашнього насильства, додається й проблема посттравматичного стресового розладу, як у військових, які не отримують належну психологічну допомогу після повернення із зони бойових дій, так і в цивільного населення. Це актуалізує вивчення проблеми домашнього насильства, зокрема дослідження доступу до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику домашнього насильства досліджували такі закордонні науковці, як Р. Бек, М. Кауфман, Келлі Ліз, Дж. Кентор, М. Селігман, Л. Уокер, Дж. Хирн, М. Шеллер та інші.

Вагомий внесок у розробку проблеми домашнього насильства та його попередження здійснили такі сучасні вітчизняні науковці, як І. Бандурка, О. Безпалько, О. Беспаль, А. Блага, Т. Веретенко, А. Галай, В. Галай, Б. Головкін, Л. Головка, Т. Журавель, Д. Заброта, І. Зверева, О. Кочемировська, Л. Крижна, Ю. Лисюк, О. Мартиненко, Н. Мілорадова, В. Муранова, В. Огоренко, Т. Перцева, О. Тунтула та інші вчені.

Темі соціальної роботи з постраждалими від домашнього насильства присвячені праці Ю. Бриндікова, О. Заболотної, І. Звереві, О. Кравченко, Т. Лактіонової, Л. Любецької, Т. Лях, Н. Маркової, В. Нестерчук, М. Скочко та інших, які досліджують різні аспекти цієї проблеми, включаючи ефективні стратегії підтримки та допомоги постраждалим від домашнього насильства. Дослідники також звертають увагу на дієвість системи соціальних служб та роль соціальних працівників щодо попередження та подолання цієї проблеми. Однак наразі відсутні наукові публікації, присвячені дослідженню доступу до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану, що обумовлює наукову актуальність зазначеної теми.

Мета статті – схарактеризувати стан проблеми домашнього насильства та дослідити доступ до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтуючись на аналізі сучасної вітчизняної наукової літератури та чинного законодавства України ми визначаємо поняття «домашнє насильство» як будь-яке умисне діяння (дія чи бездіяльність) із застосуванням насильства певного виду (видів) щодо членів сім'ї, родичів незалежно від факту спільного проживання, до осіб, що спільно проживають (проживали) та є (були) пов'язані спільним побутом з кривдником.

Сьогодні війна є складовою нашої реальності, яка посилила збільшення кількості випадків домашнього насильства. Під час війни люди втрачають здатність діяти мирно і зростає вплив тих, хто має фізичну перевагу, яку вони використовують для вирішення конфліктів. Тому в умовах сьогодення урядом внесені зміни до законодавства України щодо надання соціальних послуг в умовах воєнного стану екстрено (кризово), що забезпечує оперативне надання допомоги постраждалим.

Екстрене (кризове) надання соціальних послуг постраждалим від домашнього насильства охоплює такі соціальні послуги, як: консультування, інформування, надання притулку, короткотермінове проживання, натуральну допомогу тощо.

В повсякденній практиці фахівців соціальної сфери соціальна послуга консультування має найбільший попит. Консультування – це процес взаємодії між фахівцем та отримувачем консультації, спрямований на підвищення рівня соціальної компетентності клієнта, подолання труднощів, пов'язаних із соціальним функціонуванням, розвиток здатності до опанування нових моделей поведінки для поліпшення якості життя та виходу зі складної життєвої ситуації (Вітковська, 2021, с. 307-308).

Надання постраждалим від домашнього насильства соціальної послуги консультування має свою специфіку та складається з таких етапів роботи:

1. *Встановлення контакту та збір інформації про постраждалу особу від насильства.* Цей етап спрямований на налагодження контакту та встановлення довірчих стосунків між фахівцем та клієнтом; включає проведення бесіди з метою збору інформації про постраждалу особу, кривдника та конфліктну ситуацію.

2. *Оцінка потреб та загроз постраждалої особи від насильства.* Цей етап полягає в оцінці

необхідної допомоги та виявленню можливих загроз життю, безпеці постраждалої особи та інших осіб, які перебувають під впливом кривдника.

3. *Розробка плану дій.* Після оцінки потреб та виявлення загроз необхідно розробити план дій, який передбачає таку допомогу, як: надання притулку, медичну, психологічну, юридичну, натуральну тощо.

4. *Надання необхідної допомоги.* Фахівці надають постраждалій особі необхідну допомогу згідно з розробленим планом; допомагають відновити контроль над своїм життям та забезпечити власну безпеку.

5. *Довгострокова підтримка.* Фахівець забезпечує постраждалій особі довгострокову підтримку та допомогу, включаючи підтримку при розв'язанні юридичних питань, отриманні соціальних послуг тощо.

Надання соціальних послуг та допомоги постраждалим від домашнього насильства здійснюється як державними, комунальними та недержавними організаціями. За даними наведеними на сайті Національної соціальної сервісної Служби України станом на 01.12.2023 р. в Україні функціонували 865 спеціалізованих служб підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. До цих спеціалізованих служб відносять: 51 притулок цілодобового перебування (до 90 днів); 60 кризових кімнат цілодобового перебування (до 10 днів); 61 денний центр соціально-психологічної допомоги; 89 спеціалізованих служб первинного соціально-психологічного консультування; 579 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги та 25 інших закладів та установ, призначених виключно для постраждалих осіб та осіб які постраждали від домашнього насильства за ознакою статі (спеціалізовані служби).

Окрім спеціалізованих служб підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства, в Україні є «гарячі» лінії допомоги. Це цілодобова «гаряча лінія» 1547 з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей. В середньому за тиждень фахівці опрацьовують більше 1000 звернень. За січень 2024 року фахівці розглянули 3993 звернень та надали 2700 інформаційних, психологічних та юридичних кон-

сультацій. 1293 звернень передали до органів виконавчої влади (Гаряча лінія).

Громадська організація «Ла Страда-Україна» з 1997 року забезпечує роботу Національної гарячої лінії з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації за номером 116-123. З січня по грудень 2023 року фахівцями організації надано 38472 консультацій (із них 50,2% у формі телефонної розмови та 49,8% текстові). Найпоширенішим видом консультації є інформаційно-просвітницькі (70,2%), психологічні (21,3%) та юридичні (8,5%) щодо попередження домашнього насильства (Ла Страда-Україна).

Важливим суб'єктом у протидії насильству та допомозі постраждалим є громадські та благодійні організації. Це Фонд ООН у галузі народонаселення, ГО «Ла Страда-Україна», БО «Молодіжний благодійний фонд «Ініціатива», БО «Світло Надії», ГО «Жіноча правозахисна група», ГО «Центр Жіночі перспективи» та багато інших.

У кожній із вище зазначених організацій з постраждалими працюють висококваліфіковані психологи, соціальні працівники, юристи та інші фахівці надаючи екстрену та комплексну допомогу, захист від подальшого насильства, підтримку в подоланні наслідків насильства й повернення до «нормального» життя осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

Незважаючи на розгалужену систему організацій, які допомагають постраждалим, важливим чинником щодо зменшення кількості випадків насильства та недопущення нових випадків домашнього насильства в майбутньому є доступ постраждалих до допомоги. На основі вторинного аналізу результатів онлайн-опитування «Доступ до послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» було з'ясовано, що тільки 65% опитаних позитивно оцінюють доступність послуг для постраждалих від домашнього насильства у своєму регіоні проживання. Менше половини респондентів (45,9%) звернулася за допомогою до спеціалізованих служб підтримки та отримали кваліфіковану допомогу. 55,3% опитаних респондентів отримали психологічну допомогу; 40,2% – соціальні послуги; 20,4% – гуманітарну допомогу; 15,4% – юридичні консуль-

тації, 4,8% – матеріальну (грошову), а 4,7% – медичну.

Також важливим аспектом дослідження є не тільки доступність до соціальних послуг, а і якість їх надання. Згідно з результатами дослідження, 78,3% опитаних високо оцінили рівень задоволеності від отриманих послуг та наданої допомоги, а 73,6% зазначили, що послуги та допомогу отримали повною мірою. 86% респондентів зазначили, що не стикалися з ситуаціями відмови у наданні допомоги чи послуг (Доступ до послуг та допомоги, 2023).

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок, що зважаючи на збільшення кількості випадків домашнього насильства необхідно посилювати роботу щодо профілактики

цієї проблеми та покращувати доступність та якість надання соціальних послуг постраждалим. Вважаємо, що злагоджена робота всіх соціальних суб'єктів буде сприяти зменшенню кількості випадків домашнього насильства в майбутньому.

Зазначимо, що проведений авторкою аналіз є лише однією зі спроб вивчення проблеми доступу до соціальних послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства в умовах воєнного стану в Україні й, звичайно, не є вичерпним. Одним з перспективних напрямів дослідження може стати вивчення співпраці організацій «третього сектору» зі спеціалізованими службами підтримки для осіб, постраждалих від домашнього насильства щодо надання соціальних послуг та допомоги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / за заг. ред. проф. Т. О. Перцевої та проф. В. В. Огороденко. Дніпро, 2021. – 188 с.
2. Вітковська І. М. Особливості консультування в соціальній роботі. *Трансформація соціальних інститутів в інформаційному суспільстві* : тези доп. учасників IV Конгресу соціологічної асоціації України, м. Харків, 28-29 жовтня 2021 р. Харків, 2021. С. 307–308.
3. Вітковська І. М., Потапенко М. В. Домашнє насильство як соціальна проблема сучасної України. *SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2021, № 11. С. 23–29. <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2021-11-03>
4. Гаряча лінія з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей 1547. URL: <https://1547.ukc.gov.ua/>
5. Доступ до послуг та допомоги постраждалих від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : звіт за результатами онлайн-опитування. Київ : Національна соціальна сервісна служба України, 2023. URL: <https://nssu.gov.ua/analitichni-doslidzhennia>
6. Коломієць В. В. Україні різко зростає кількість випадків домашнього насильства. Із чим це пов'язано? *Hromadske*, 03 серпня 2023. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-rizko-zrostaye-kilkist-vipadkiv-domashnogo-nasilstva-z-chim-ce-povyazano>
7. Ла Страда-Україна : веб-сайт громадської організації. URL: <https://la-strada.org.ua/>
8. Мобілізація зусиль громади щодо ідентифікації та реагування на випадки гендерно зумовленого насильства, з особливою увагою до домашнього насильства під час війни : практичний посібник для тренерів і тренерок / авт. кол. В. Л. Андрєєнкова, Т. В. Войцях, М. М. Легенька, К. В. Черпаха, К. О. Чернець. Київ, 2023. 116 с.
9. Нестерчук В. Домашнє насильство як феномен соціальної роботи. *Social work and education*. 2020. Vol. 7, № 3. С. 254–262. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.20.3.1>
10. Спеціалізовані служби підтримки для осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі : веб-сайт Національної соціальної сервісної служби України. URL: <https://nssu.gov.ua/domashnye-nasilstvo/specializovani-sluzhbi-pidtrimki>

REFERENCES:

1. Pertseva, T. O. & Ogorenko, V. V. (2021). *Aktualni problemy simeinoho nasyilstva: monohrafiia [Actual problems of family violence: monograph]*. Dnipro [in Ukrainian].
2. Vitkovska, I. M. (2021). Osoblyvosti konsultuvannia v sotsialnii roboti. [Peculiarities of counseling in social work]. *Tezy dopovidei uchasykiv IV Konhresu sotsiologichnoi asotsiatsii Ukrainy. – Abstracts of the reports of the participants of the IV Congress of the Sociological Association of Ukraine*. (pp. 307-308). Kharkiv [in Ukrainian].
3. Vitkovska, I. M., & Potapenko, M. V. (2021). Domashnie nasyilstvo yak sotsialna problema suchasnoi Ukrainy [Home violence as a social problem in modern Ukraine]. *SOCIOPROSTIR: mizhdystsyplinarnyi elektronnyi zbirnyk nau-*

kovykh prats z sotsiologii ta sotsialnoi roboty – SOCIOPROSTIR: the interdisciplinary online collection of scientific works on sociology and social work, 11, 23-29 [in Ukrainian].

4. *Hariacha liniia z pytan protydii torhivli liudmy, zapobihannia ta protydii domashnomu nasyilstvu, nasyilstvu za oznakoiu stati ta nasyilstvu stosovno ditei 1547 – Hotline for combating human trafficking, preventing and combating home violence, gender-based violence and violence against children 1547*. Retrieved from: <https://1547.ukc.gov.ua/> [in Ukrainian].

5. *Dostup do posluh ta dopomohy postrazhdalykh vid domashnoho nasyilstva ta/abo nasyilstva za oznakoiu stati: zvit za rezultatamy onlain-opytuvannia – Access to services and assistance for victims of home violence and/or gender-based violence: report on the results of an online survey (2023)*. Retrieved from: <https://nssu.gov.ua/analychni-doslidzhennia> [in Ukrainian].

6. Kolomiets, V. V. (2023). Ukraini rizko zrostaie kilkist vypadkiv domashnoho nasyilstva. Iz chym tse pov'iazano? [The number of cases of home violence in Ukraine is sharply increasing. What is it connected with?]. *Hromadske – Hromadske*. Retrieved from: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-rizko-zrostaye-kilkist-vipadkiv-domashnogo-nasyilstva-z-chim-ce-povyazano> [in Ukrainian].

7. *La Strada-Ukraina: veb-sait hromadskoi orhanizatsii – La Strada-Ukraine: website of the public organization*. Retrieved from: <https://la-strada.org.ua/> [in Ukrainian].

8. Andreenkova, V. L. (Eds.). (2023). *Mobilizatsiia zusyl hromady shchodo identyfikatsii ta reahuvannia na vypadky genderno zumovlenoho nasyilstva, z osoblyvoiu uvahoiu do domashnoho nasyilstva pid chas viiny : praktychnyi posibnyk dlia treneriv i trenerok [Mobilizing community efforts to identify and respond to cases of gender-based violence, with special attention to home violence in times of war: a practical guide for trainers]*. Kyiv [in Ukrainian].

9. Nesterchuk, V. (2023). Domashnie nasyilstvo yak fenomen sotsialnoi roboty. [Home violence as a phenomenon of social work]. *Sotsialna robota ta osvita – Social work and education*, 3, 254-262 [in Ukrainian].

10. *Spetsializovani sluzhby pidtrymky dlia osib, postrazhdalykh vid domashnoho nasyilstva ta nasyilstva za oznakoiu stati : veb-sait Natsionalnoi sotsialnoi servisnoi sluzhby Ukrainy – Spetsializovani sluzhby pidtrymky dlia osib, postrazhdalykh vid domashnoho nasyilstva ta nasyilstva za oznakoiu stati: web-sait Natsionalnoi sotsialnoi servisnoi sluzhby Ukrainy*. Retrieved from: <https://nssu.gov.ua/domashnye-nasyilstvo/spetsializovani-sluzhbi-pidtrimki> [in Ukrainian].